
COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE EBA PLATFORMUNDA GERÇEKLEŞTİRİLEN MÜZİK DERSLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Teachers' Opinions about the Music Lessons Conducted on the EBA Platform during the Covid-19 Pandemic

İlbilge İNAL *
Gül SAKARYA **
Onur ZAHAL ***

ÖZ

Bu araştırmada, Covid-19 pandemisi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden yapılan uzaktan müzik eğitimi uygulamalarına ilişkin müzik öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi ve bu süreçte verilen müzik eğitiminin genel görünümünün bu görüşler aracılığıyla ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmannın çalışma grubu, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde devlet okullarında çalışan ve çevrimiçi ders yapan 15 müzik öğretmeni olarak belirlenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması desenindedir. Veriler, görüşme tekniği ile Covid-19 pandemisi nedeniyle okulların uzaktan eğitime geçtiği 2019-2020 eğitim-öğretim yılının II. döneminde toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesi aşamasında içerik analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, müzik öğretmenlerinin büyük bir kısmının uzaktan eğitim konusunda deneyimi olmadığı ve bu yeni duruma uyum süreci yaşadıkları, yüz yüze eğitimin müzik eğitimine daha uygun bir sistem olduğunu ancak yaşanan pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitim uygulamasının gerekli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Müzik öğretmenlerinin dersleri etkinlik temelli bir biçimde gerçekleştirdikleri, öğretim materyali olarak çoğunlukla video ve ses dosyası kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin; derslerde ortaya çıkan internet, cihaz, bağlantı sorunlarının ve öğrencilerin ders esnasında kamera kullanmamalarının sınıf yönetimini olumsuz etkilediği görüşünde yoğunlaştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kapanma sürecinin, öğretmenlerin kendilerini mesleki bakımdan geliştirebilmeleri için daha çok zaman kazandırdığı, öğrencilerin derslere katılımının ise genel olarak düşük düzeyde olduğu görüşlerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Uzaktan Müzik Eğitimi, Pandemi, EBA, Covid-19

ABSTRACT

The present study aimed to determine the opinions of music teachers about the distance music education practices carried out through the Education Information Network (Eğitim Bilişim Ağı: EBA in Turkish) during the Covid-19 pandemic and to present the general views of the music education provided during this process through these opinions. Accordingly, the study group of the research comprised 15 music teachers working within the Ministry of National Education (Milli Eğitim Bakanlığı: MEB in Turkish) and conducting online lessons. The study was conducted using a case study design from qualitative research approaches. The data were collected via the interview technique in the second half of the 2019-2020 academic year when schools adopted distance education due to the Covid 19 pandemic. The content analysis technique was adopted during the analysis of the data. As a result, it was determined that the majority of music teachers were not experienced in distance education and went through an adaptation process to this new situation, face-to-face education was a more suitable system for music education, however, they thought that the application of distance education was necessary during the pandemic process. It was seen that the music teachers carried out the lessons in an activity-based manner and mostly used video and audio files as teaching materials. It was seen that teachers' views mostly focused on the facts that the problems regarding the Internet and device connection problems and students not using their cameras negatively affected the class management. Also, it was found that the lockdown process provided teachers with more time to improve themselves professionally, and the participation of students in the lessons was generally low.

Keywords: Distance Education, Distance Music Education, Pandemic, EBA, Covid-19

Araştırma Makalesi/Research Article Geliş Tarihi/Received Date: 18.04.2021 **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 03.06.2021

* İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi ilbilge.s@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5727-5297

** Dr. Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı,
gulsakarya@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2377-176X

*** **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı,
onur.zahal@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0702-9159

Extended Abstract

This study aimed to determine the opinions of music teachers on the distance education applications carried out over the Education Information Network (*EBA* in Turkish) during the Covid-19 pandemic process and to reveal the general state of the music education in this process. During the pandemic period, face-to-face education in schools has been suspended to minimize the transmission of the disease. In a short time, the Ministry of National Education, in cooperation with TRT, provided the necessary infrastructure support and switched to distance education via the *EBA* platform. Teachers and students met in the online music education process in a virtual environment.

This study was based on the qualitative research method and the case study design. The study group of the research comprised 15 music teachers working in public schools affiliated with the Ministry of National Education. To collect the data, the interview technique was used to determine the opinions of the teachers on remote music education. In these individual interviews, a semi-structured interview form was used, prepared by the researchers. The interviews were recorded for ease of data analysis, accuracy, and reliability of the study. The audio recordings transferred to the computer environment were then listened to and deciphered.

During the expert examination phase, the questions in the interview form and an analysis sample of one participant were presented to two experts in the fields of qualitative data analysis and music education. In line with the feedback received from the experts, the final version of the form was created and it was decided to conduct the analysis. The obtained data were analyzed by the content analysis technique. Also, at the last stage of the interviews, teachers were asked for their opinions and suggestions on how to improve remote music education.

It was understood that the majority of music teachers did not have distance education experience, they experienced this system for the first time thanks to the pandemic and they went through a process of adaptation. Particularly, it was determined that teachers had difficulties even in basic behaviors that require technical knowledge and skills, such as simultaneously lecturing on the computer, downloading videos, and listening to audio recordings. Teachers associated these difficulties they experienced with the fact that the process was still very new to them and factors such as lack of experience and nervousness.

The majority of the music teachers believed that music teaching is not suitable for distance education. However, they thought that remote education was a usable education system for music education during the pandemic process. Also, teachers thought that music lessons can be given within the scope of distance education. It has been stated that, although it is not possible to transfer some theoretical subjects through remote education, they were satisfied with the fact that music lessons could be given through distance education. In terms of content, it was observed that teachers generally gave their lessons flexibly, activity-based, without being fully committed to the curriculum. It was understood that music teachers want to be useful to their students by making practices that will make their students happy, give

them positive emotions and feelings, relieve them from stress, motivate them, and prevent them from getting bored. It was also determined that there were also teachers who adhered to the curriculum more strictly. As the teaching material, it was determined that they mostly used videos and audio files. It was seen that the teachers use their content as well as resources such as PDF files, presentations, and textbooks, and they often included the use of instruments in the lessons. Also, music teachers have stated that distance music education positively supported the perception of the music lessons in the eyes of the students. They have stated that students' initiative to take responsibility and the creation of a social interaction environment in the lessons contributed to the motivation of the students. Also, teachers think that it is beneficial for students to attend classes in the comfort of their home environment, without leaving school and classes. It was also stated that there were also negative aspects and limitations of distance music education. The most emphasized problem was that students do not use cameras in class and there is an inequality of opportunity due to device/internet access facilities. In accordance with the results of the research, it is recommended that teachers should receive online in-service training and webinars on distance music education by field experts, and studies should be carried out to solve technical problems related to the system, necessary cybersecurity measures should be taken when using the Internet for education and people should be informed about this subject.

Çin’de görülen virüsün neden olduğu hastalık 31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü Başkanı Tedros Adhanom Ghebreyesus tarafından yapılan açıklama ile ‘Covid 19’ olarak adlandırılmıştır. Ghebreyesus, Covid 19 isminin ‘CO’(Corona), ‘VI’(Virus) ve ‘D’(disease) şeklinde kodlanarak oluşturulduğunu açıklamıştır. Hastalık, 31 Aralık’ta bir halk sağlığı sorunu kabul edilerek ‘salgın’ ilan edilirken, 11 Şubat tarihinde ‘Covid 19 Pandemisi’ olarak ilan edilmiştir. Pandemi eski Yunanca kelimeler olan ‘pan(tüm)’ ve ‘demos(insanlar)’ kelimelerinin birleşimi ile türemiş bir kelimedir ve dünya yüzeyinde çok geniş alanlara yayılan ve büyük etkiler gösteren salgın anlamına gelmektedir (Şeker vd., 2020).

2020 yılı ile birlikte ortaya çıkan Covid 19 pandemisi, bütün dünyaya yayılarak insanlığı her alanda -ulaşım, ticaret, turizm, sanayi, tarım vb.- etkilediği gibi, eğitim alanında da büyük düzeyde dönüştürmüştür. Dünya üzerinde 190’dan fazla ülkede ve bütün kıtalarda yaklaşık 1,6 milyar öğrenci bu virüsten olumsuz etkilenmiştir. (United Nations, 2020) İnsanların en çok etkileşimde buldukları mekânlardan biri olan okullar, kapılarını öğrenci ve öğretmenlere kapatmak zorunda kalmıştır. Ancak eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak önemli bir durumdur. Uzun süreli araların eğitim konusunda olumlu sonuçlar doğurmayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle MEB, bir çözüm olarak uzaktan eğitim sistemini hızlı bir şekilde uygulamaya geçirmiştir. TRT ile işbirliği yapılarak EBA portalına yönelik iyileştirme/geliştirme çalışmaları yapılmıştır. EBA canlı ders platformu sayesinde öğrenciler, öğretmenleri ile sanal ortamda buluşarak çevrimiçi uzaktan müzik eğitimi sürecine katılım göstermeye başlamışlardır.

Türkiye’de ilk vakanın görülmesinin ardından 12 Mart 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk ile Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın birlikte yapmış oldukları açıklama ile okulların 16 Mart itibariyle eğitime ara vereceği duyurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı’nın okullara ara verilmesinin ardından verilen bir haftalık dinlenme süresinin akabinde, 23 Mart 2020’de uzaktan eğitim TRT aracılığı ile başlamış, 30 Mart itibari ile EBA üzerinden canlı dersler uygulamalarına geçilerek, ‘Tatil Değil, Uzaktan Eğitim’ sloganı ile yola çıkmıştır (MEB, TC. Milli Eğitim Bakanlığı Resmi Sayfası, 2020).

Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğretenlerin birbirlerinden uzak mekânlarda olsa da yüz yüze eğitime benzer bir şekilde gruplar, sınıflar veya kurslar halinde bir araya gelerek uyguladıkları bir eğitim sistemidir (Uşun, 2016). Uzaktan eğitim; olası kriz durumlarında eğitimin aksamaması için farklı mekânlardaki öğreten, öğrenen ve eğitim materyallerinin bir araya getirildiği, hem zaman hem mekândan tasarruf edilebilen, zengin içeriklerin kullanımıyla bireysel farklılıkların gözetildiği bir eğitim yöntemidir. Ayrıca evden erişim kolaylığı sağlaması yönü ile devamsızlık durumunu azaltabileceği düşünülmektedir.

Uzaktan eğitimin ilk uygulamaları mektupla başlamış ve daha sonra zamanla radyo, televizyon, telekonferans, video konferans, bilgisayar ve internet olmak üzere çeşitli iletişim teknolojilerinin kullanımı ile gelişim göstermiştir. Bu eğitim modeli içerik, hedef kitle ve kullanılan teknolojik sistemlerin özelliklerine göre türlere ayrıldığında üç şekilde gruplandırılmıştır. Bunlar; senkron, asenkron ve karma eğitim modelleridir (Yungul, 2018).

Türkiye’deki uzaktan eğitim uygulamaları, eşzamanlı ve eşzamanlı olmayan bir biçimde olmak üzere iki bölümlü olarak planlanmıştır. Eğitimin asenkron nitelik taşıyan kısmı TRT ile iş birliği yapılarak televizyon yayını olarak gerçekleştirilirken, senkron kısmı ise öğrenci ve öğretmenleri aynı anda bir platformda buluşturan EBA portalı üzerinden yürütülmüştür. EBA altyapısında daha önceden yer almayan bir uygulama olan ‘Canlı Ders’ uygulaması portala eklenmiş ve çok kısa süre içerisinde aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. “EBA Canlı Ders

öğrencilerin bilgisayar üzerinden görüntülü ve sesli olarak katılabildiği, öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla sınıf ortamında olduğu gibi iletişim kurabildiği etkileşimli bir sınıf ortamıdır” (EBA, 2020).

EBA,2011-2012 eğitim öğretim yılında pilot uygulamalarının yapılmasından sonra uygulamaya geçen FATİH (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi kapsamında kurulan bir platformdur. Proje ile 2014 yılının sonuna kadar, bütün bölgelerdeki MEB’e bağlı okul ve kurumların bilişim teknolojilerinden istifade etmeleri hedeflenmiştir (Arslan, 2019). Bu kapsamda bir çalışmanın varlığı da bu kriz sürecinde eğitim alanındaki çalışmalar için altyapı oluşturmuştur. Böylelikle EBA; yükseköğretim öncesi kademelerdeki derslerin uzaktan gerçekleştirilmesinde temel platform olma rolünü üstlenmiştir.

Pandemi süreci ile birlikte ilkokul, ortaokul ve lise kademelerindeki eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde yer alan müzik derslerinin de EBA üzerinden yürütülmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de, sürece yönelik MEB’e bağlı okullardaki uzaktan müzik eğitiminin işleyişine bakıldığında, canlı derslerin sadece EBA üzerinden yapıldığı, fakat bununla beraber bu derslerin EBA TV üzerinden yayınlanmadığı görülmüştür. Diğer bir anlatımla ilgili kademelere yönelik uzaktan müzik eğitimi, yalnızca eşzamanlı bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan, öğretmenlerin ve öğrencilerin eşzamanlı müzik eğitimine ilişkin teknolojiyi kullanma becerileri ve imkânları öne çıkmakta, özellikle müzik öğretmenlerin canlı ders uygulamasını aktif bir biçimde kullanmaları önem teşkil etmektedir (Gül, 2021).

İlgili literatürdeki yurtiçinde yapılan çalışmalar incelendiğinde; pandemi sürecinde, MEB bünyesindeki devlet okullarında verilen uzaktan müzik eğitime yönelik araştırmaların çok düşük sayıda olduğu görülmüştür. Gül’ün (2021) araştırmasında ortaokul kademesinde verilen uzaktan müzik eğitime ilişkin öğretmen görüşlerini temel alınmıştır. Öte yandan pandemi döneminde, yükseköğretim kademesinde verilen müzik eğitimi ile ilgili; müzik (Akyürek, 2020; Bolat & Akıncı, 2020), flüt (Şenol Sakin, 2021) ve keman (Kesendere, Şenol Sakin & Acar, 2020) alanındaki öğretim elemanlarının ve müzik bölümü öğrencilerinin (Özer & Üstün, 2020) görüşlerinin değerlendirilmesini konu alan çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca uzaktan keman eğitime yönelik müzik öğretmenliği programı öğrencilerinin görüşleri (Sakarya & Zahal, 2020), üniversite öğrencilerinin müzik dinleme ve icra pratikleri (Sağır, Özkişi & Yüceer, 2020), 4-13 yaş grubundaki öğrencilere uzaktan çalgı eğitimi (Ayaz Töral & Albuz, 2021) ve özel müzik kurslarında yapılan uzaktan eğitim (Aksoy, Güçlü & Nayir, 2020) alanlarında çalışmalar yapıldığı da saptanmıştır. Yurtdışı çalışmalara bakıldığında ise İspanyol konservatuarlarındaki uzaktan müzik eğitimi (Palau, Mogas & Ucar, 2020), ilk ve ortaokul kademesinde orkestra derslerinde kullanılan uzaktan müzik eğitimi (Hash, 2021), çevrimiçi canlı müzik portalları (Rendell, 2020; Vandenberg, Berghman & Schapp, 2021), pandeminin ilk evresinde müzik eğitimi (Daubney & Fautley, 2020), çalgı eğitimcilerinin öğretme pratikleri (deBruin, 2021) konularında çalışmaların olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu bölümüne kadar sunulan veriler ışığında, 2020 yılıyla birlikte insan hayatına giren ve hayatı her alanda değişikliğe uğratan Covid 19 pandemisinin, eğitim alanında da ani ve köklü değişikliklere sebep olduğu görülmektedir. Eğitim yüz yüze nitelikten uzaklaşmış, dijital ortamlarda yürütülmeye başlanmıştır. Öğretmenler ise kendileri için de yeni olan bu sürece adapte olmak durumunda kalmışlardır (deBruin, 2021, Akyürek, 2020; Bolat & Akıncı, 2020, Kesendere, Şenol Sakin & Acar, 2020). Ortaya çıkan fiili durum, öğretmenlerin özellikle eğitim ve iletişim teknolojileri bakımından yeni tecrübeler ve beceriler kazanmasını gerektirmiştir. Bu durumun önem taşıdığı düşünülerek, bu çalışmada, pandemi sürecinde EBA platformu üzerinden yürütülen eşzamanlı uzaktan müzik eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın problem

cümlesini, “Müzik öğretmenlerinin Covid 19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Buradan hareketle, çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırmanın alt problemleri aşağıda yer almaktadır.

- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitimde kullanmayı tercih ettikleri cihazlar nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, pandemi öncesinde uzaktan eğitim deneyimleri nasıldır?
- Müzik öğretmenlerinin haftalık canlı ders, şube ve ders katılan öğrenci sayılarının dağılımı nasıldır?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitimin müzik dersine uygunluğuna yönelik görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitiminde kullanılan ders içeriklerine yönelik görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitime yönelik öz yeterliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitime yönelik öğrenci katılımına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminde öğrenci dönütlerine yönelik deneyimleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin öğretmenlik motivasyonuna etkilerine yönelik görüşleri nelerdir?
- Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin daha nitelikli bir hale getirilmesine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmasının amacı; bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek, bir olayı değerlendirmektir (Gall vd., 1996; akt. Büyüköztürk vd., 2012).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, MEB bünyesinde ortaokul ve lise türü okullarda görev yapan ve 2019-2020 eğitim-öğretim yılı II. dönemi uzaktan eğitim sürecinde canlı müzik dersleri yürütmüş olan 15 müzik öğretmeninden oluşmaktadır. Tablo 1’de öğretmenlerin cinsiyet, yaş, il, öğrenim durumu ve kıdem değişkenlerinden oluşan demografik özellikleri yer almaktadır

Tablo 1. Öğretmenlerin Haftalık Canlı Ders/Şube/Derse Katılan Öğrenci Dağılımı

	Cinsiyet	Yaş	İl	Öğrenim durumu	Kıdem
Ö1	Kadın	30	Malatya	Lisans	5 yıl
Ö2	Kadın	34	Kocaeli	Yüksek Lisans	6 yıl
Ö3	Kadın	27	Gaziantep	Yüksek Lisans	5 yıl
Ö4	Kadın	41	Malatya	Lisans	13 yıl
Ö5	Kadın	37	Hatay	Lisans	16 yıl
Ö6	Kadın	31	Malatya	Yüksek Lisans	8 yıl

Ö7	Erkek	28	Gaziantep	Yüksek Lisans	5 yıl
Ö8	Kadın	28	Gaziantep	Lisans	6 yıl
Ö9	Erkek	37	Gaziantep	Lisans	3 yıl
Ö10	Erkek	40	Gaziantep	Lisans	4 yıl
Ö11	Kadın	35	Malatya	Lisans	11 yıl
Ö12	Erkek	26	Gaziantep	Yüksek Lisans	1 yıl
Ö13	Erkek	40	Malatya	Lisans	9 yıl
Ö14	Erkek	29	Şanlıurfa	Lisans	4 yıl
Ö15	Kadın	29	Gaziantep	Yüksek Lisans	6 yıl

Öğretmenlerin; Malatya (n=5), Gaziantep (n=7), Hatay (n=1), Şanlıurfa (n=1) illerinde görev yaptıkları görülmektedir. Müzik öğretmenleri arasında 24 yaş ve altı ile 51 yaş ve üstü öğretmen bulunmamakta, 25-30 ve 31-40 yaş aralığında 7'şer öğretmen, 41-50 yaş aralığında ise 1 öğretmen yer almaktadır. Cinsiyet dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin 6'sının erkek, 9'unun ise kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 9'unun lisans, 6'sının ise yüksek lisans mezunu olduğu ve grupta doktora mezunu öğretmen bulunmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların görev süreleri incelendiğinde, 2'sinin 1-3 yıl, 8'inin 4-6 yıl, 2'sinin 7-10 yıl, 3'ünün ise 10 yıl ve üstü görev süresine sahip olduğu görülmüştür.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, müzik öğretmenlerinin uzaktan müzik eğitimine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi ve verilerin toplanması için görüşme tekniği kullanılmıştır. Bireysel olarak yapılan bu görüşmelerde, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, veri analizinin kolaylığı, doğruluğu ve çalışmanın güvenilirliği açısından ses kaydına alınmış daha sonra bilgisayar ortamında dinlenerek yazıya aktarılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi ile amaçlanan, elde edilen verileri ifade edebilecek kavram ve ilişkileri belirlemek, birbiri ile benzerlik gösteren verileri belirleyerek kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirip düzenleyerek okuyucunun anlayabileceği bir şekle getirerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2004, s. 175). Ayrıca, yapılan görüşmelerin en son aşamasında, öğretmenlere uzaktan müzik eğitiminin daha nitelikli bir hale getirilmesine ilişkin görüş ve önerileri sorulmuştur. Bu alt probleme ilişkin bulgular; tema, alt tema ve kategoriler halinde verilmeden, genel bir bakış açısıyla göze çarpan ve en sık tekrar eden ifadelerin yorumlanması ile sunulmuştur.

Geçerlik, Güvenirlik ve İnanırcılık

Nitel araştırmalarda inanırcılığın sağlanabilmesi için çeşitli teknikler uygulanabilmekle beraber özellikle katılımcı incelemesi, uzun süreli etkileşim, çeşitleme (araştırmacı-analizci, veri), uzman incelemesi öne çıkan yaklaşımlar olarak göze çarpmaktadır (Patton, 2002; Holloway & Wheeler, 1996; aktaran Başkale, 2016; Creswell, 2013; Janesick, 2000). Bu araştırmada, analizci çeşitlemesi ve uzman incelemesi teknikleri uygulanmıştır. Uzman incelenmesi aşamasında, görüşme formunda yer alan sorular ve bir katılımcıya ilişkin analiz örneği, nitel veri analizi ve müzik eğitimi alanlarında olmak üzere iki uzmana sunulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda formun son hali oluşturulmuş ve analizlerin yapılmasında karar kılınmıştır. Analizci çeşitlemesi sürecinde ise müzik eğitimi alanı uzmanı iki araştırmacı birbirlerinden bağımsız bir biçimde verileri analiz etmişlerdir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik için Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) x 100" formülü (Miles & Huberman, 1994) kullanılmış ve %86 oranında görüş birliği sağlanmıştır. Görüş uyumsuzluklarının olduğu kodlar için ortak tartışmalar gerçekleştirilmiş ve bu kodlar kategori, alt tema ve temalar

altında toplanmıştır. Çalışmada; pandemi koşulları, teknik imkânlar, katılımcıların derslerine eşzamanlı bir biçimde katılma gücü gibi sınırlılıklardan dolayı uzun süreli etkileşim gerçekleştirilememiştir. Ayrıca katılımcı incelemesi ile teyit alma yoluna gidilmemiştir.

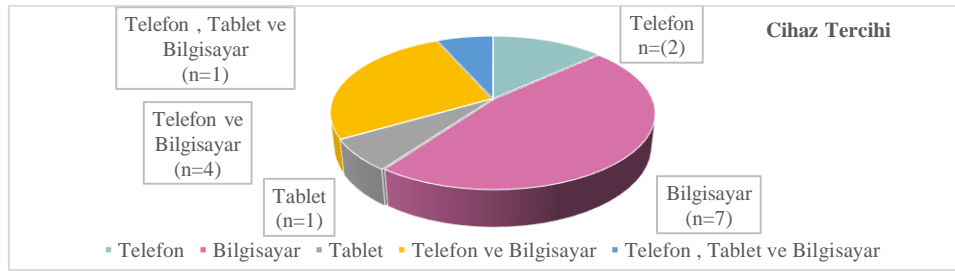
Bulgular

Pandemi döneminde uzaktan müzik eğitimi ile ilgili katılımcıların sistem, program, cihaz ve deneyim durumları, ders/şube/öğrenci sayısına ait bilgiler; uzaktan müzik eğitimine ilişkin görüşleri ve öğretmenlerin uzaktan müzik eğitimi ile yüz yüze müzik eğitimi arasındaki tercih durumları değişkenlerine yönelik cevapları incelenerek elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Öğretmenlerin Canlı Derslerde Kullanmayı Tercih Ettikleri Cihazlar

Araştırmanın birinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitimde kullanmayı tercih ettikleri cihazlar nelerdir” sorusu oluşturmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlere; “Uzaktan eğitim ile derslerinizi yapmak için hangi uygulama veya programı kullanıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlara bakıldığında, bütün katılımcıların bu soruya “EBA Canlı Ders” uygulamasını kullandıkları yönünde cevap verdikleri görülmüştür. Ayrıca 11 öğretmen, canlı derslerini bu uygulama ile yaptıklarını, ayrıca yaptıkları etkinlikler ve öğrencilerle iletişim kurabilmek için “WhatsApp” uygulamasını da kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların canlı derslerini yapmak için kullanmayı tercih ettikleri cihazların dağılımı Grafik 1’de verilmiştir

Grafik 1. Öğretmenlerin Canlı Derslerini Yapmak İçin Kullanmayı Tercih Ettikleri Cihazlar

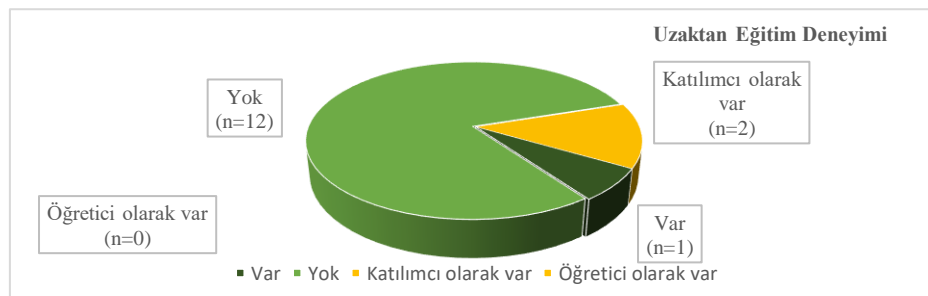

Buna göre öğretmenlerin büyük bir kısmının (n=7) bilgisayar kullanarak ders yaptıkları, bu grubu telefon ve bilgisayar kullananların izlediği (n=4), 2’sinin derslerini telefon ile yürüttüğü, 1 öğretmenin tablet kullandığı ve yine 1 öğretmenin her üç cihazı da derslerinde kullandığı görülmektedir.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimleri

Araştırmanın ikinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, pandemi öncesinde uzaktan eğitim deneyimleri nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin; “Uzaktan eğitim konusunda daha önceden deneyiminiz var mıdır?” sorusuna vermiş oldukları cevapların dağılımı Grafik 2’de yer almaktadır.

Grafik 2. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimleri

Grafik 2 incelendiğinde, 1 öğretmenin deneyimi olduğu, 2 öğretmenin katılımcı olarak deneyimi olduğu, 12 öğretmenin ise daha önceden bir deneyimi olmadığı görülmüştür. Öğretici olarak uzaktan eğitimi bulan öğretmen bulunmamaktadır. Çalışma grubunda yer alan müzik öğretmenlerinin haftalık canlı ders saati, şube sayısı ve bir derse katılan ortalama öğrenci sayısına ilişkin veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Öğretmenlerin Haftalık Canlı Ders, Şube ve Derse Katılan Öğrenci Sayıları

Araştırmanın üçüncü alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin haftalık canlı ders, şube ve ders katılan öğrenci sayılarının dağılımı nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Tablo 2’de bu dağılım ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Haftalık Canlı Ders/Şube/Derse Katılan Öğrenci Dağılımı

	Haftalık Canlı Ders Sayısı	Haftalık Şube Sayısı	Bir Derse Katılan Ortalama Öğrenci Sayısı
Ö1	5	10	6
Ö2	1	2	3
Ö3	2	4	7
Ö4	1	2	1
Ö5	6	12	15
Ö6	8	16	6
Ö7	1	2	5
Ö8	6	12	6
Ö9	6	12	1
Ö10	10	20	12
Ö11	2	4	5
Ö12	5	10	5
Ö13	2	4	10
Ö14	4	7	4
Ö15	2	4	8

Ö: Öğretmen

Buna göre öğretmenlerin ders saatlerinin birbirinden oldukça farklı olduğu ve bir ders saatinde genelde iki şubeyi birlikte aldıkları anlaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin bu konuya değindikleri görülmektedir. Bu konuya ilişkin örnek katılımcı görüşleri şu şekildedir;

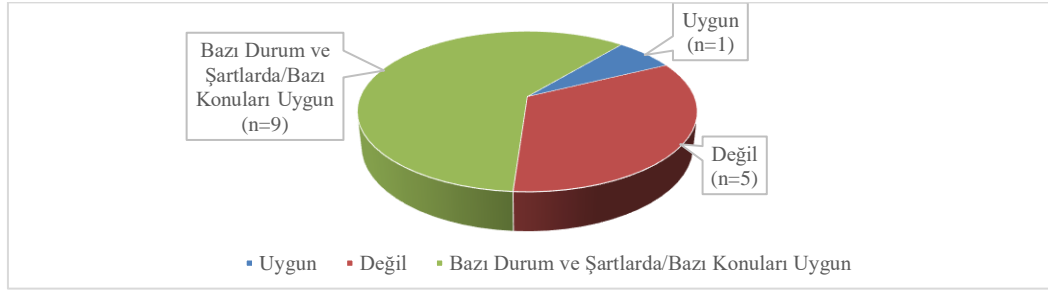
Ö1: “..aynı anda maksimum 2 sınıf alıyorum.”

Ö3: “Haftada 1 veya 2 saat dersim oluyor. Her ders 2 şube alıyorum. Ortalama 6-10 öğrenci oluyor.”

Ayrıca öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular doğrultusunda canlı derslerin haftalık olarak verildiği ve her hafta sabit sayıda derslerinin olmadığı görülmüştür. Ders saatleri ve şubeler haftalık olarak okul idaresi tarafından belirlenerek öğretmenlere ders dağılımı yapılmaktadır.

Müzik Dersinin Uzaktan Eğitim İçin Uygunluğu

Araştırmanın dördüncü alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitimin müzik dersine uygunluğuna yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki müzik öğretmenlerinin; “Müzik dersi, uzaktan eğitim için uygun bir ders midir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplara yönelik bulgular Grafik 3’te ifade edilmiştir.

Grafik 3. Öğretmenlerin Müzik Dersinin Uzaktan Eğitim İçin Uygunluğu Konusundaki Görüşleri

Grafik 3'e bakıldığında, 1 öğretmen uygun olduğu konusunda görüş bildirirken, 5 öğretmen uygun olmadığını, 9 öğretmen ise bazı durum ve şartlarda uygun olabileceğini ya da müziğin bazı alt alanlarında uzaktan eğitime uygun olduğunu ancak her konunun uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin örnek katılımcı görüşleri şu şekildedir;

Ö3: “normalde tam anlamıyla uygundur diyemem ama şu an ki durumda uzaktan eğitimle müzik dersi yapılmasını doğru buluyorum... Örneğin Güzel Sanatlar Lisesi (GSL) gibi bir kurumda ...öğrenciler için uygun değildir onlar bu işin detayını görmeli. Uzaktan eğitim buna yetmez. Ama genel müzik kültürü, genel müzik teorisi gibi alanlar için uygun olabilir. ...Biz müzik dersinde sadece müziği öğretmiyoruz. Müzik aracılığıyla birlikte şarkı söylemeyi, birbirimize saygıyı, toplulukla iş yapmayı, uyum içinde olmayı, birbirimizle iletişimi etkileşimi öğreniyoruz...”

Ö8: “Değil, çünkü belli bir formülü yok. ...nota çalma, söyleme gibi öğrenciler için alışılmışın dışında bir yazı ve söyleme dili olduğu için yüz yüze olması daha faydalı oluyor. Öğrenciler de biz de zorlanıyoruz. Bir de öğrenciler kamera açmak istemiyorlar. Kameralarını açsalar yüzlerini görebilsek anlayacağız neyi anlayıp neyi anlamadıklarını, ne düşündüklerini...”

Ö14: “Uygun değildir bence. ... Mesela birlikte müzik yapmak istesek yapamıyoruz. Ben onlara ritim vs. veremiyorum. Çalarken söylerken hatalarını anında düzeltemem... Ama yine de bu zor günlerde müzik dersinin hiç olmamasındansa bu şekilde olmasının çok gerekli olduğunu düşünüyorum.”

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, öğretmenler müzik dersi bağlamında kuramsal konuların uzaktan eğitime uygun olabileceğini ancak uygulamalı konu alanlarının uygun olmayacağı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin özellikle mesleki müzik eğitimi düzeyinde eğitim veren kurumlarda, uzaktan müzik eğitiminin uygun olmadığına ilişkin ifadeler kullandığı anlaşılmaktadır.

Uzaktan Müzik Eğitiminde Kullanılan Ders İçerikleri

Araştırmanın beşinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan eğitiminde kullanılan ders içeriklerine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitiminde kullandığınız ders içerikleri nelerdir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Uzaktan Müzik Eğitiminde Kullanılan Ders İçeriklere Yönelik Görüşler

Tema	Alt temalar	Kategoriler	Görüş Bildiren Öğretmenler	f
İÇERİK	YÖNTEM	Anlatım Yöntemi (Sunuş)	Ö1, Ö5, Ö7, Ö10, Ö11	5
		Çok Yönlü Ders Akışı (Çalma/Söyleme/Dinleme)	Ö3, Ö5, Ö8, Ö13, Ö14	5
	ETKİNLİKLER	Ritim Çalışmaları	Ö2, Ö3	2
		Materyal Tasarımı	Ö6	1
		Söyleşi	Ö3, Ö7, Ö13, Ö14	4
		Video Çalışmaları	Ö6, Ö13	2
		Yarışmalar	Ö7	1
		Öğretmen Performansı	Ö7, Ö5, Ö10	3
	ARAÇ-GEREÇ	Sunular	Ö1, Ö12	1
		Çalgılar	Ö5, Ö7, Ö10, Ö12, Ö13	5
		Ses Dosyaları/mp3	Ö1, Ö10, Ö13, Ö14	4
		Videolar	Ö1, Ö7, Ö13	3
	KAYNAK	İnternet siteleri	Ö1, Ö2, Ö7, Ö13, Ö14	5
		Öğretmenin Hazırladığı İçerikler *	Ö2, Ö4, Ö10, Ö12	4
		EBA İçerikleri	Ö4, Ö8	2
		Kitaplar	Ö5, Ö8, Ö14, Ö15	4
	PROGRAM	Müfredat Konuları	Ö1, Ö5, Ö10, Ö15	4
		Karma Konu ve Etkinlikler	Ö2, Ö3, Ö4, Ö8	4
		Müfredat Dışı Konu ve Etkinlikler	Ö6, Ö9, Ö11, Ö14	4
		Öğrenci Görüşleri Alınarak Belirlenen İçerikler**	Ö7, Ö9	2
Önceki Konuların Tekrarı		Ö11	1	
Çalgı Eğitimi		Ö11	1	

Ö: Öğretmen,

* Öğretmenin kendi bilgi birikimi ile oluşturduğu dosyalar

** Müfredat içerisinde yer alan ve almayan konuların ders öncesinde veyahut esnasında öğrenci taleplerine göre belirlenmesi

Tablo 3'te ders içerikleri ile ilgili elde edilen bütün verilerin analizi sonucunda 'içerik' temasında oluşan temalar, alt temalar ve kategorilere yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin, uzaktan eğitimde, sunuş yoluyla öğretimi temel alan yöntemleri ve çok yönlü ders akışı yaklaşımlarını daha çok tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler neticesinde, canlı derslerde öğretmen ve öğrenciler arasında etkileşimin sohbet ortamında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan öğretmenlerin ağırlıklı olarak ders içi etkinliklerini "söyleşi" şeklinde gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir. Araç-gereç olarak çalgıların ve ses dosyalarının; kaynak olarak ise internet siteleri ve öğretmenin kendi hazırladığı ders içeriklerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tablo 3'te yer alan tema, alt tema ve kategorilere ilişkin örnek bazı görüşler şu şekildedir:

Ö1: "...İşlenecek olan konuları ekranda, ekran paylaşımı vasıtası ile öğrencilere yansıtıyorum. Ya pdf üzerinden ya da video, ses kaydı şeklinde karşılıklı etkileşimle dersimizi işliyoruz."

Ö10: "...Planıma bakıp not defteri çıkardım oraya notlarımı alıyorum. Anlatacağım şeyleri oraya yazıyorum, dersi oradan işliyorum."

Ö6: "...mesela Orff aletleri yaptırıyorum. Marakas yapıyoruz mesela... Orff eğitimi veriyorum.. Beden perküsyonu yaptırıyorum. Teorik bilgi vermiyorum."

Ö7: "...öğrencilerin sağlık durumlarını genel ruh hallerini soruyorum. Bu konuda bir süre sohbet ediyoruz."

Ö13: "...söylenen şarkıları WhatsApp'ta okuyup, kaydedip, videolar çekip gönderiyorlar. Ortaya bir ürün çıkıyor ve bu ürün onları gerçekten son derece mutlu ediyor."

Ö7: "...bağlama veya gitar eşliği ile öğrencilere şarkı söylüyorum, bunu çok seviyorlar."

Uzaktan Müzik Eğitiminin Olumlu Yönleri

Araştırmanın altıncı alt problemini; "Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, "Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitiminin olumlu bulduğunuz yönleri nelerdir?" sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Müzik Eğitiminin Olumlu Yönlerine İlişkin Görüşler

<i>Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Görüş Bildiren Öğretmenler</i>	<i>f</i>
OLUMLU YÖNLER	Dersin Öğrenci Gözündeki Önemi	Ö3	1
	Öğrencinin Sorumluluk Alması	Ö1, Ö5, Ö11, Ö13	4
	Sosyal Etkileşim Ortamı Oluşması	Ö6, Ö11, Ö14	3
	Öğrenci Motivasyonuna Katkı	Ö7, Ö14	2
	Öğrencinin Verimli Zaman Geçirmesi	Ö2, Ö7, Ö8, Ö13	4
	Öğrencinin Okuldan ve Dersten Kopmaması	Ö3, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14	5
	Ev Ortamının Rahatlığı	Ö15	1

Ö: Öğretmen

Tablo 4'te görüldüğü üzere uzaktan eğitim, öğrencilerin okuldan, derslerden kopmaması ve eğitim-öğretimlerine yönelik sorumluluk almaları bakımından olumlu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin verimli zaman geçirebilmeleri ve sosyal etkileşimde bulunabilmeleri için elverişli bir ortama sahip olmaları da uzaktan eğitimin ilişkin ifadeler arasında göze çarpmaktadır. Uzaktan müzik eğitiminin olumlu yönlerine ilişkin örnek katılımcı görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Ö3: "...öğrencilerin gözünde dersin bulunduğu konum açısından da önemli. Eğer müzik dersi olmasaydı zaten önemli bir ders değil, o yüzden yok diye düşünebilirlerdi..."

Ö11: "...çocukların kendi sorumluluğunu almasını sağlıyor. Vicdanlarıyla baş başa kalıyorlar. Ben bu derse girersem getirisi ne, girmezsem götürüsü ne diye düşünüyorlar..."

Ö5: "...tabi ki sınıfta hiçbir şey benzemez ama bizim derslerimiz biraz gürültülü. Okulda sınıfta gürültü oluyordu...sesini kısıtığım zaman sessizlik olduğunda daha çok hakimiyet kurabiliyorum."

Ö11: “...en azından öğrencilerin tam olarak gevşemesini engelliyor. Tam olarak serbest kalmadılar okul yok deyip...”

Ö15: “Güzel yanı şu ki hem öğretmen hem de öğrenci açısından ev rahatlığında ders dinleme ve anlatabilme konforu var ...Sabah okula yetişme çabası, giyinme, kahvaltı yapma imkanlara göre araç ya da otobüs kullanma gibi telaşlardan daha arındırılmış olması benim beğendiğim yönler...”

Uzaktan Müzik Eğitiminin Olumsuz Yönleri

Araştırmanın yedinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitiminin olumsuz bulduğunuz yönleri nelerdir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Uzaktan Müzik Eğitiminin Olumsuz Yönlerine İlişkin Görüşler

Tema	Kategoriler	Görüş Bildiren Öğretmenler	f
OLUMSUZ YÖNLERİ	Öğrenci Kameralarının Kapalı Olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö15	10
	Disiplin ve Otorite Sorunları	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11	7
	Birlikte (Toplu) Müzik Yapamama	Ö4, Ö5, Ö13	3
	Öğrencileri Tanımama	Ö3, Ö8, Ö10, Ö11	4
	Sistemsel Eksiklikler/Aksaklıklar (EBA Sistemi)	Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö10, Ö12, Ö13, Ö15	8
	Ev Ortamının Uygun Olmayışı	Ö4, Ö5	2
	Ders Saatleri ile İlgili Sorunlar	Ö1, Ö10, Ö11	3
	İnternet Bağlantısı/Kota	Ö3, Ö6, Ö7, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14	7
	Sosyal İlişkilerin Zayıflama İhtimali	Ö3, Ö12	2
	Öğrenciler Arası Fırsat Eşitsizliği	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15	10

Ö: Öğretmen

Tablo 5’te görüldüğü üzere, öğretmenler; öğrenci kameralarının kapalı olmasından dolayı iletişimin sekteye uğradığına, öğrenciler arasında dijital bağlamda fırsat eşitsizliğinin oluştuğuna, sistem ve internet bağlantısına ilişkin aksaklıklara ve disiplin/otorite sorunlarına dikkat çekmektedirler. Bu temaya ilişkin örnek katılımcı görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Ö3: “...Öğrenci hâkimiyeti ve disiplin sorunları yaşanabiliyor. Öğrenciler kameranın kapalı olmasının arkasına sığınıp ders adabına uymayacak davranışlarda bulunabiliyorlar veya dersi terk edebilme ihtimalleri var ve öğretmen bu durumda çaresiz kalıyor...bir puanlama, değerlendirme yani öğrenciye somut etki yapacak bir dönüt yok. Bu da öğrenciye rahatlık veriyor.”

Ö5: “...çocuk anne ve baba ile derse girdiğinde öğretmen kimliğini tam yansıtamıyor... Anne-babalar daha duygusal olabiliyorlar. Sınıfta yaramazlık yapan öğrenci burada da rahat durmuyor. Onu uyardığımızda anne rahatsızlık duyup sitem ediyor...”

Ö4: “...evde zaten ders durumuna adapte olamıyorsunuz. İlgimizi dağıtacak birçok şey var... Motive olamıyorsunuz.... Gündüz çoluk çocuk, evin içinde sürekli bir koşturmaca var...ders saati gelince hazırlığımızı yapıp bekliyoruz, öğrenci ya gelmiyor ya gelemiyor. Sonra sistem atıyor. Stres yaşıyorsunuz.”

Ö14: “...öğrencilerin hepsinde bilgisayar ya da telefon imkânı yok. MEB’in verdiği kotanın da her derse katılmak için yeterli olmadığını söylüyorlar.”

Uzaktan Müzik Eğitime Yönelik Öz Yeterlik

Araştırmanın sekizinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitime yönelik öz yeterliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitime yönelik öz yeterlik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Uzaktan Müzik Eğitime Yönelik Öz Yeterliklerine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Temalar	Kategoriler	Görüş Bildiren Öğretmenler	f
ÖZ YETERLİK	Yeterlikler	Kendini Uyarlama	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10	5
		Öğrencilerle İyi İlişkiler	Ö7, Ö14	2
		Güçlü Hazırlık ve Etkinlikler	Ö4, Ö6	2
	Eksiklikler	Uzaktan Eğitime Yönelik Tecrübesizlik	Ö2, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14	5
		Teknolojik Bilgi/Beceri Yetersizliği	Ö1, Ö11	2

Ö: Öğretmen

Yeterlikler alt temasına ilişkin öğretmen görüşleri kapsamında öne çıkan ifadelerin, öğretmenlerin kendilerini içinde buldukları bu yeni duruma uyarlaması şeklinde; eksiklikler alt temasına ilişkin görüşlerin ise uzaktan eğitime yönelik tecrübesizlik şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Öz yeterlik temasına ilişkin örnek bazı görüşler aşağıda yer almaktadır.

Ö5: “...İlk derslerde çok heyecanlandım, süreci nasıl takip edeceğimi bilemedim açıkçası... Bu konuda çok araştırma yaptım, çok kişiye sordum, birçok site takip ediyorum, birçok müzik öğretmeninden fikirler aldım.”

Ö12: “Henüz daha yeni bir süreç benim için... şimdilik yeterli buluyorum kendimi. Ama tabii ki uzaktan eğitime göre hazırlık yapma, ekrandan ders anlatımı gibi konularda kendimi daha da geliştirebilirim...”

Ö11: “Teknolojiyle aram çok iyi değil. Aktif kullanamıyorum. Mesela video indirme, ses dinletme, öğrenciyle tartışma yapma... bunları daha denemedim mesela, zamanla olacak şeyler...”

Uzaktan Müzik Eğitime Öğrenci Katılımı

Araştırmanın dokuzuncu alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitime yönelik öğrenci katılımına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Buradan hareketle, öğretmenlerin; “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitime yönelik öğrenci katılımına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Uzaktan Müzik Eğitiminde Öğrenci Katılımına Yönelik Görüşler

Tema	Alt Temalar	Kategoriler	Görüş Bildiren Öğretmenler	f
ÖĞRENCİ KATILIMI	YÜKSEK KATILIM	Sosyal İlişkiler Kurmak	Ö3, Ö7	2
		Öğrencinin Derse Yönelik Olumlu Tutumu	Ö5	1
		Veli Desteği	Ö5	1
		Öğretmen Çabası	Ö5, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13	6
	DÜŞÜK KATILIM	Dersler Arası Tercih	Ö1, Ö3, Ö14	3
		İnternet ve Sistem Sorunları	Ö1, Ö6, Ö10	3
		Teknolojik yetersizlikler	Ö1, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15	5
		Devamsızlık veya Puanlamanın Olmaması	Ö3, Ö4, Ö10, Ö11	4
		Öğrencinin İlgisini Çekmemesi	Ö4, Ö6	2
		Öğrencinin Dersi Önemsememesi	Ö8, Ö9, Ö11	3
	Velinin dersi önemsememesi	Ö11	1	

Ö:Öğretmen

Tablo 7'ye bakıldığında, öğrencilerin derse yüksek katılım göstermesinin ağırlıklı olarak öğretmen çabalarıyla gerçekleştiği; düşük katılımın ise dijital kaynaklara yönelik yetersizliklerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bazı öğrencilerin lise giriş sınavı dolayısıyla daha çok bu sınava yönelik olan derslere katılmayı tercih ettiği söylenebilir. Bu temaya ilişkin örnek katılımcı görüşleri şu şekildedir;

Ö3: "...Derse ilgisi olan öğrenciler ya da öğretmeni ile sevgi bağı çok kuvvetli olan öğrenciler geliyor, bazen de bir arkadaşı onu derse katılmak için teşvik edebiliyor. Derse gel birlikte oluruz, sohbet ederiz gibi."

Ö5: "...Enstrüman çalmaktan mutlu oluyorlar. Veliler de çok istekliler, çocukların ders kaçırmamasını, geri kalmamasını istiyorlar..."

Ö1: "... Okulumda iki sanat dersi görülüyor resim ve müzik. Sınıf şubeleri ikiye bölünüyor 14/14. 14 öğrenciden de toplam katılım maksimum 6 olabiliyor."

Ö6: "...çocukların interneti ile ilgili sıkıntı olabiliyor ya da EBA atıyor çocukları."

Ö4: "...zaten diğer branş derslerine de katılmıyorlar... Not ile ilgili de olabilir. Biz çocuklara her şeyden önce merak duygusunu, bilgiyi arama merak etme duygusunu kazandırmadığımız için, şu an da not almayacaklar, onun da bilincindedir...Not, bu nedenle büyük bir etken."

Ö11: "Aile eğitim ve kültür durumunun önemli olduğunu düşünüyorum. Yani bilinçli bir aile çocuğuyorsa, sorumluluk sahibi bir öğrenciyse ne yapıp edip o dersin başına oturur zaten."

Ö7: "Müzik eğitimi, uzaktan olduğu zaman kapsamı daralır. Çünkü işlenebilecek konu sayısı azalır... uzaktan olmasının sebebi Covid 19 ise ve çocuklara sokağa çıkma yasağı var ise o zaman daha da daralır. Bunun sebebi de zaten psikolojileri bozulmuş veya bozulmak üzere olan çocuklara do-fa aralığı tam dörtlüdür demenin onlara hiçbir katkısı olmayacaktır, üstelik "mevcut buldukları dönem gereği can sıkıntıları artabilecektir..."

Uzaktan Müzik Eğitime Yönelik Öğrenci Dönütleri

Araştırmanın onuncu alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitime ilişkin öğrenci dönütlerine yönelik deneyimleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitime yönelik öğrenci dönütlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Uzaktan Müzik Eğitime İlişkin Öğrenci Dönütlerine Yönelik Görüşler

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Görüş Bildiren Öğretmenler</i>	<i>f</i>
ÖĞRENCİ DÖNÜTLERİ	Öğrenci Beklentileri	Uygulama	Ö6, Ö10	2
	Olumlu Tutum	Motivasyon	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö14, Ö13	5

Ö.Öğretmen

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmiş oldukları anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin örnek katılımcı görüşleri şunlardır:

Ö10: “...müzik eğitiminde görsellik ve işitselliğin yan yana olması lazım. Piyanodan bir şey çalıyorum ya da bir şey söylüyorum. Bunu yapmazsam çocuklar “hocam hiç şarkı söylemediniz, hiç çalmadınız. Hep yazdırarak geçtiniz. Eğer böyle olursa katılım az olur tabi ki, biz sizden şarkı türkü bekliyorduk” diyorlar. Şu an beklentileri bu.”

Ö14: “...Derse katılan öğrenciler evde sıkıldıklarını, okulu dersleri, öğretmenlerini özlediklerini, böyle ders yapınca onları gördükleri için mutlu olduklarını söylüyorlar. Şarkı öğrenmeyi, şarkı söylemeyi sevdiğini söylüyorlar. Yani konu öğretme açısından falan faydalı olduğunu düşünmüyorum ama çocuklara iyi geliyor. İyi hissettiriyor.”

Uzaktan Müzik Eğitiminin Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkileri

Araştırmanın on birinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin öğretmenlik motivasyonuna etkilerine yönelik görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Öğretmenlerin, “Pandemi sürecindeki uzaktan müzik eğitimi sürecinde, öğretmenlik motivasyonunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Uzaktan Müzik Eğitiminin Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkilerine Yönelik Görüşler

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Görüş Bildiren Öğretmenler</i>	<i>f</i>
Öğretmenlik Motivasyonu	Olumlu Etki	Etkilenmeme*	Ö1, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12	5
		Artan Motivasyon	Ö3, Ö5, Ö15	2
		Kendini Geliştirme/ Yeni Deneyimler Edinme	Ö5, Ö2, Ö3	3
	Olumsuz Etki	Stres	Ö4, Ö6, Ö11	3
		Öğrencilere Bağlı Motivasyon Düşüşü	Ö8, Ö10	2
		Adaptasyona Bağlı Motivasyon Düşüşü	Ö14	1

*Pandemi sürecinden stres, motivasyon düşüşü vb. değişkenlerden dolayı olumsuz etkilenmeme

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğretmenlerin bazılarının pandemi sürecinden etkilenmedikleri söylenebilir. Bununla birlikte stres ve öğrencilere bağlı motivasyon düşüşünün; öğrencilerin verilen ödevleri yapmaması, ders sırasında kamera açmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu temaya ilişkin örnek katılımcı görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Ö9: “..tabi ki öğrencilere dokunarak yüz yüze olmak daha çok hoşumuza gidiyor... Ama bu açıkçası öğretmenlik motivasyonumda çok da etkisi olmadı. Bugün okullar açılrsa aynı motivasyon ile devam ederim bir eksiklik olmaz.”

Ö5: “Motivasyonumun daha yüksek olduğunu hissediyorum. Evde olduğumdan da olabilir. Bir yere geç kalma, yetişme stresi yok. Ama tabi okul ortamı eğitim için çok daha güzel, ev ortamı tam anlamı ile uygun değil... Ama tabi daha heyecanlı oluyor sonuçta yeni şeyler deneyimliyoruz.”

Ö4: “...öncesinde modumuz daha yüksekti. Çünkü evde zaten ders durumuna adapte olamıyorsunuz. İlgimizi dağıtacak birçok şey var...EBA’ya gündüzleri girmek çok zor. Ben gece yarısı girip paylaşımlarımı yapıyorum. Gündüz girip o videoları tek tek inceleyip seçim yapmak mümkün değil. Sistem yoğunluktan dolayı atıyor sizi...”

Ö15: “Öğrencilerimi ve ders işlemeyi daha çok özlediğimi belirtebilirim...canlı derslerimde daha heyecanlı olmama sebep oldu.”

Ö3: “...yeni beceriler edindim öğretmenlik adına... Bu durum mesleki motivasyonumu arttırdı. Ama yine de okul ortamını özliyorum. Bu durumun uzun sürmemesini diliyorum.”

Uzaktan Müzik Eğitiminin İyileştirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Önerileri

Araştırmanın on ikinci alt problemini; “Müzik öğretmenlerinin, uzaktan müzik eğitiminin daha nitelikli bir hale getirilmesine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Buradan hareketle, Covid 19 pandemisi sürecinde yapılan uzaktan müzik eğitiminin genel görünümü ve aksaklıkların giderilip uzaktan müzik eğitiminin daha nitelikli bir biçimde verilebilmesi için öğretmenlerden alınan görüş ve öneriler incelenmiştir. Bu görüş ve öneriler değerlendirilmiş, genel görünüm ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buradan hareketle uzaktan müzik eğitiminin iyileştirilmesine yönelik öğretmenler tarafından sunulan görüş ve önerilere ilişkin temel ifadeler;

- Müzik dersine özgü bir platform kurulması, öğrencilere video yoluyla dönüt alınabilecek etkinlik ödevleri verilmesi,
- Öğrencilerin yaptıkları müzik etkinliklerini paylaşarak ülke çapındaki bütün öğretmen ve öğrencilerden görüş ve puan alabildikleri bir sistem kurulması,
- EBA’da yer alan müzik dersi içeriklerinin zenginleştirilmesi ve tasniflendirilmesi,
- MEB tarafından öğrencilere verilen internet kotasının iyileştirilmesi,
- Öğrenciler için online olarak yarışmalar, sınavlar, etkinlikler düzenlenmesi,
- EBA kullanımını ve derslere katılımın öğretmenler tarafından puanlandığı bir sistem geliştirilmesi,

- Müzik derslerinde kullanılmak üzere birlikte müzik yapmaya olanak sağlayacak senkron ve asenkron kullanılabilen yazılımlar veya programların geliştirilmesi,
- Okulların kapalı olduğu sürece ait okul giderlerinin öğrencilerin cihaz ve internet erişimini karşılamak için kullanılması olarak tespit edilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonucunda, müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun uzaktan eğitim deneyimi olmadığı, pandemi ile birlikte ortaya çıkan eğitim sürecinde bu sistemi ilk defa tecrübe ettikleri ve bir uyum süreci yaşadıkları tespit edilmiştir. Akyürek (2020), Gül (2021) ve Kesendere, Şenol Sakin & Acar (2020) da müzik alanındaki öğretim elemanlarının uzaktan eğitime sürecine ilişkin yaşadıkları adaptasyon sürecini ve bu süreçteki zorluklara işaret etmektedirler. Uzaktan eğitim sisteminde öğretmenlerin bilginin tek kaynağı olmak dışında; öğrenme yöneticisi, değerlendirme uzmanı, iletişim uzmanı, danışman ve rehber gibi roller de edinirler (Gökmen, Duman, & Horzum, 2016, s. 45). Bu çalışmada da öğretmenlerin ders içerikleri ve özyeterlik temalarında; öğrencilerle iyi ilişkiler kurabilme, güçlü hazırlıklar ve etkinlikler gerçekleştirebilme, sosyal etkileşim ortamını yönetebilme, kendini uyarılma ve geliştirebilme gibi sorumlulukların gerekliliğine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bütün bu rolleri ansızın yüklendikleri bu sistemde, bir uyum süreci yaşamaları doğal bir durumdur. Genç & Gümrükçüoğlu'nun (2020, s. 420) öğretim elemanları ve öğrenciler ile yapmış oldukları çalışmada, öğretim elemanlarının sürece ani ve hazırlıksız yakalanmalarının öğretim performansı üzerinde olumsuz sonuçlara neden olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise bu bulguyu doğrular nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle öğretmenlerin, eşzamanlı bir biçimde bilgisayar üzerinden ders anlatabilme, video indirebilme, ses kayıtları dinletebilme gibi teknolojik bilgi ve beceri gerektiren temel davranışlarda bile zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler, yaşadıkları bu zorlukları; sürecin henüz kendileri için çok yeni olmasına ve deneyim eksikliği, heyecan gibi faktörlere bağlamaktadırlar.

Müzik öğretmenlerinin önemli bir kısmının, müzik dersinin uzaktan eğitim için uygun olmadığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Ancak pandemi sürecinde uzaktan eğitimin, müzik dersleri için kullanılabilir bir eğitim sistemi olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, her ne kadar bazı kuramsal konuların uzaktan eğitimle aktarımının mümkün olmasının yanı sıra bazı uygulamalı kazanımların öğrenciye uzaktan eğitimle verilemeyeceğini düşündükleri görülse de müzik dersinin uzaktan eğitim kapsamında verilebilmesinden memnuniyet duydukları görülmüştür. Benzer şekilde Akyürek'in (2020, s. 7) araştırmasında da uzaktan eğitimin daha çok teorik derslerde etkili olmasına karşın bazı uygulamalı disiplinlerde tam anlamıyla yeterli olmadığı ve uzaktan eğitimde beceri veya tutum edindirme konusunda eksiklikler yaşanabileceği ortaya çıkmıştır.

Pandemi döneminin, müzik öğretmenlerinin motivasyonunu çok büyük düzeyde etkilemediği ancak etkilenen öğretmenlerin genelde olumlu yönde etkilendiği, olumsuz etkilerin ise öğretmenlerin sürece adaptasyonunda ve öğrencilerin derse katılımının düşük olmasına bağlı olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin bu süreçte kendi kişisel ve mesleki gelişimleri bakımından yoğun bir biçimde çalışmalar yaptıkları sonucuna da ulaşılmıştır. Bakioğlu & Çevik'in (2020) araştırmasında da öğretmenler, yoğunlukla mesleki gelişimlerinin bu süreçte olumlu yönde etkilendiğini ifade etmektedirler.

İçerik bakımından incelendiğinde, öğretmenlerin derslerini genellikle müfredata tam anlamıyla bağlı kalmadan daha esnek bir biçimde, etkinlik temelli işledikleri görülmüştür. Bu bulgunun yanı sıra müfredata daha sıkı bir

biçimde bağlı kalan öğretmenlerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca müzik öğretmenlerinin derslerini işlerken birçok kararı kendilerinin verdiği, mevzuat ve müfredattan ziyade öğrencilerini mutlu edecek, olumlu duygular ve hisler kazandıracak, onları stresten uzaklaştıracak, sıkılmalarını önleyecek uygulamalar yaparak öğrencilerine faydalı olmak istedikleri, ders kaynağı olarak çoğunlukla videolar ve ses dosyaları kullandıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin; pdf, sunum, ders kitabı ve öğretmenin kendi hazırladığı içerikleri kullandıkları, derslerde çalgı kullanımına sıklıkla yer verilmeye çalıştıkları, öğrencilerini motive etmek, streslerini azaltma, mutlu etmek gibi sebeplerle derslerinde onlarla sohbet etmeye zaman ayırdıkları görülmektedir. Külekçi Akyavuz & Çakın'ın (2020) yaptıkları araştırmada da öğretmenlerin, öğrenci motivasyonunu arttırmak amacıyla öğrencilerle şakalaşma, mutluluk verici müzikler gönderme gibi eğlenceli etkinlikler düzenledikleri ve öğrencileri takdir ederek destekleyici faaliyetlerde buldukları tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre müzik öğretmenleri, uzaktan müzik eğitiminin; öğrencinin gözündeki müzik dersine ilişkin algıyı olumlu yönde desteklediğini dile getirmektedirler. Özellikle öğrencilerin sorumluluk almalarının ve derslerde sosyal bir etkileşim ortamı oluşmasının, öğrencilerin motivasyonuna katkıda bulunduğunu öğretmenler ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenler; öğrencilerin okuldan ve dersten kopmadan, ev ortamının rahatlığında derslere katılmalarının faydalar doğurduğunu düşünmektedirler. Bütün bu faydalarının yanında uzaktan müzik eğitiminin olumsuz yönleri ve sınırlılıklarının da olduğu belirtilmiştir. En çok vurgulanan sorun ise öğrencilerin derste kamera kullanmaması ve cihaz/internet erişiminde kısıtlılıklardan kaynaklanan fırsat eşitsizliğinin yaşanmasıdır. Benzer şekilde; Tümkân & Tümkân (2020), Gümrükçüoğlu & Genç (2020) ve Külekçi Akyavuz & Çakın (2020), çalışmalarında bu bulguyu destekleyici nitelikte sonuçlara ulaşmışlardır.

Yapılan bu çalışma doğrultusunda pandemi döneminde uzaktan müzik eğitimine ilişkin olarak;

- EBA bünyesinde yer alan müzik dersi içeriklerinin alan uzmanlarından destek alınarak geliştirilmesi,
- Sisteme ilişkin teknik aksaklıkların çözülmesi için çalışmaların yapılması,
- e-materyaller üretilerek, müzik öğretmenlerinin sadece canlı dersle yetinmeden daha farklı ve yaratıcı etkinlikler ile öğrencilerine ulaşması,
- Öğretmenlere, alan uzmanları tarafından uzaktan müzik eğitimine ilişkin online hizmet içi eğitimler ve webinarlar verilmesi,
- Öğretmen ve öğrencilerin, bu süreçte müzik dersine yönelik ürünlerini sergileyebilecekleri, diğer öğrencilere ve öğretmenlere ulaştırabilecekleri ortam ve platformların sağlanması,
- Eğitim için internet kullanılırken gerekli siber güvenlik önlemlerinin alınması ve kişilerin bu konuda bilgilendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça/References

- Aksoy, Y., Güçlü, O., & Nayir, A. E. (2020). Özel Müzik Kurslarının Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitim Durumları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 947-967.
- Akyürek, M. (2020). Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.

- Akyürek, R. (2020). The Views of Lectures about Distance Music Education Process in the Pandemic Period. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5(13), 1790-1833.
- Arslan, E. (2019). *Ortaokul Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin EBA (Eğitim Bilişim Ağı) Platformu Hakkındaki Görüşleri: Hatay İli Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid 19. *Ayrıntı Dergisi*. 8(85), 35-41.
- Ayaz Töral, D., & Albuz, A. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde 4-13 Yaş Grubu Öğrencilerine Yönelik Uzaktan Çalgı Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 21-43.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Turkish Studies Journal*, 15(4), 109-129.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bolat, M., & Akıncı, M. Ş. (2020, 29-31 Ekim). *Müzik Alanındaki Öğretim Elemanlarının COVID-19 Süreçlerine İlişkin Görüşleri*. III. Uluslararası 29 Ekim Bilimsel Araştırmalar Sempozyumu, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. *M. Bütün and S.B. Demir, Çev.(Eds.). İstanbul: Siyasal Kitapevi*.
- Çilli, A., & Ergen, K. (2019, 05 14). Salgın Hastalıkların Tahmininde Kullanılan SI ve SIS Modellerin Uygulamaları. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 8(3), 755-761.
- Daubney, A., & Fautley, M. (2020). Editorial Research: Music Education in a time of Pandemic. *British Journal of Music Education*, 37(2), 107-114.
- deBruin, L. R. (2021). Instrumental Music Educators in a COVID Landscape: A Reassertion of Relationality and Connection in Teaching Practice. *Frontiers in Psychology*, 11, 3995.
- EBA. (2020, Mayıs). *EBA Kullanımı - Nasıl Olacak?* EBA, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, MEB.
- Genç, M. F., & Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları. *Turkish Studies Journal*, 15(4), 403-422.
- Gökmen, Ö. F., Duman, İ., & Horzum, M. B. (2016). Uzaktan Eğitimde Kuramlar, Değişimler ve Yeni Yönelimler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2/3 , 29-51.
- Gül, G. (2021). Teachers' Views on Music Education Practices in Secondary Education in Distance Education During the COVID-19 Pandemic Process. *Journal of Education in Black Sea Region*, 6(2), 95-111.
- Hash, P. M. (2021). Remote Learning in School Bands during the COVID-19 Shutdown. *Journal of Research in Music Education*, 68(4), 381-397.

- Janesick, V. J. (2000). The Choreography of Qualitative Research Design: Minuets, Improvisations, and Crystallization. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (379- 400). Sage.
- Kesendere, Y., Şenol Sakin, A., & Acar, A. K. (2020). Educators' Views on Online/Distance Violin Education at Covid-19 Outbreak Term. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education*, 1(1), 1-19.
- Külekçi Akyavuz, E., & Çakın, M. (2020). Covid-19 Salgınının Eğitime Etkisi Konusunda Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Turkish Studies Journal*, 15(4), 723-737.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2020). *TC. Milli Eğitim Bakanlığı*. Bakan Selçuk, 23 Mart'ta Başlayacak Uzaktan Eğitime İlişkin Detayları Anlattı: <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlattı/haber/20554/tr>. Erişim Tarihi: 15.06.2020
- MEB. (2020, 05 19). *TC. Milli Eğitim Bakanlığı Resmi Sayfası*. www.meb.gov.tr: https://www.meb.gov.tr/meb_haberindex.php?dil=tr. Erişim Tarihi: 19.05.2020
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage.
- Özer, B., & Ustun, E. (2020). Evaluation of Students' Views on the COVID-19 Distance Education Process in Music Departments of Fine Arts Faculties. *Asian Journal of Education and Training*, 6(3), 556-568.
- Palau, R., Mogas, J., & Ucar, M.J. (2020). How Spanish Music Conservatories Managed Pedagogy during the COVID-19 Pandemic. *Electronic Journal of Music in Education*, (46), 108-124. <https://ojs.uv.es/index.php/LEEME/index> . DOI: 10.7203/LEEME.46.18110
- Patton M. Q., (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*, 3rd ed., Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rendell, J. (2020). Staying in, Rocking out: Online Live Music Portal Shows during the Coronavirus Pandemic. *Convergence*, 1354856520976451.
- Sağır, T., Özkişi, Z. G., & Yüceer, E. M. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinin Müzik Dinleme ve İcra Pratiklerine Etkileri: Yıldız Teknik Üniversitesi Lisans Öğrencileri Örneği. *Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, (4), 1-17.
- Sakarya, G., & Zahal O. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Keman Eğitimine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 795-817.
- Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C., & Doğrul, M. (2020). *Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Şenol Sakin, A. (2021). Flute Education in Turkey in the Process of COVID-19 Pandemic. *Journal of Education in Black Sea Region*, 6(2), 3-28.
- Tümkan, F., & Tümkan, Ş. (2020). Pandemi Döneminde Eğitime Verilen Zorunlu Aranın İlkokullardaki Eğitim Açısından Yarattığı Değişimin Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Turkish Studies Journal*, 15(4), 1163-1184.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi- Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar (2. Basım)*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

- United Nations. (2020). *Policy Brief: Education During COVID-19 AND BEYOND*. www.un.org: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf. Erişim Tarihi: 22.08.2020
- Uşun, S. (2016). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.
- Vandenberg, F., Berghman, M., & Schaap, J. (2020). The 'Lonely Raver': Music Live Streams During Covid-19 as a Hotline to Collective Consciousness?. *European Societies*, 1-12.
- WHO. (2020, 05 15). *Q&A on coronaviruses (COVID-19)*. Organization, WHO- World Health: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses> adresinden alınmıştır.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (4. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yungul, O. (2018). Müzik Eğitiminde Web Tabanlı Uzaktan Eğitim. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), s. 1333-1348.
- Zan, N., & Zan, B. (2020). Koronavirüs ile Acil Durumda Eğitim: Türkiye'nin Farklı Bölgelerinden Uzaktan Eğitim Sistemine Dahil Olan Edebiyat Fakültesi Öğrencilerine Genel Bakış. *Turkish Studies Journal*, 15(4), 1390.